

Kyrkan kan inte

| av Anna Sophia Bonde

Ingen kan vara älskad av alla. Allra minst ett kristet samfund som tar förkunnelsen på allvar. I sin strävan att vara oförarglig riskerar Svenska Kyrkan att bli oälskad och onödig. Evangeliet bortförklaras och förvrängs av dem som till varje pris vill följa med tidsandan.

TÄNK ER FÖLJANDE SCENARIO. Malmö symfoniorkester har en livaktig intresseförening; trogna musikälskare stöder symfonikerna både med pengar och engagemang. Emellertid börjar det höras röster inom föreningen: all denna klassiska musik – är det verkligen något att satsa på nu för tiden? Sydsvenska dagbladets ledarskribent skriver syrliga inlägg om intresseföreningens obsoleta karaktär och att döma av de många breven till insändarplats visar det sig att det bland allmänheten finns ett inte obetydligt agg mot ”finkulturen”. Andra nöjer sig dock med en mer resignerad hållning: Om de nu är intresserade av klassisk musik, låt dem hållas, vem bryr sig, och så vidare.

Emellertid finner medierna den sortens likgiltighet oanvändbar. Inflytelserika personer, både politiker och intellektuella, ger sin syn på saken. Kulturministern tycker det är trist att det finns sammanhang där ”inte alla är välkomna” och lovar att se över föreningens stadgar. DN:s Leif Nylén uttalar sig i en sedermera ryktbar kulturkrönika om den ”konservativa borgarbrackskulturen” och ”reaktionär musik som inte har någonting med verkligheten att göra”. Maria-Pia Boëthius skriver i tidskriften Ordfront en bitsk essä om de stora kompositörernas människosyn och hänvisar flera gånger till Wagner. Aftonbladets Helle Klein gör en wallraffare, smyger sig in på en konsert med dold mikrofon och skriver utifrån sina erfarenheter en artikelserie som får rubriken Rikemansmusiken i Sverige lever.

På grund av all negativ publicitet ser sig föreningen tvingad att ”fräscha till” sitt höstprogram. Ordföranden berättar i Aktuellt att en modernisering varit på gång redan tidigare och att föreningen visst inte är gammalmodig utan tvärtom har tagit till sig allmänhetens kritik. I ett försök att verka lättsam och spontan bjuder han in

journalisten till premiären som har fått namnet Från Bach till Barbados. ”Rätt riktning!” lyder en kvällstidningsrubrik.

Detta är precis de villkor kyrkan har att leva med: ett sekulariserat samhälle som på samma gång är likgiltigt och aggressivt och märkvärdigt okänsligt inför kyrkans arv och uppdrag. Ändå får man förstå kritiken. I en hednings ögon framstår en kristen kyrkas anspråk som abnorma. Vad som åstadkommer kyrkans alla sår är dock inte främst kritiken utifrån utan att hon dessutom har att kämpa mot liknande krafter inifrån. Krafter som är mer påverkade av tidsandan än av den helige Ande. Krafter

som ser det som sin plikt att reformera kyrkan inifrån och ge henne ett (post)modernt ansikte, ett anständigt ansikte, ett ansikte man inte behöver skämmas för när man bläddrar i DN:s kulturdel.

Kyrkan har fått ett omöjligt uppdrag: att leva i men inte av världen.

Olika kristna tolkar detta axiom på

olika sätt, det är ofrånkomligt. Men det går en tydlig skiljelinje mellan oss som ser fiendskapen med tidsandan som ett oundvikligt villkor (som för den skull inte får romantiseras) och dem som i god tro vill åstadkomma identifikation och friktionsfrihet.

I, MEN INTE AV VÄRLDEN

Någon sade att kristendomen har en stor social öppenhet men betydligt mindre ideologisk öppenhet. Det är sant. Vi bör vara vänner med tidsandan i den meningen att vi bör sträva efter goda relationer med våra medmänniskor och det samhälle vi lever i. Men priset får inte och behöver inte vara att vi suddar ut vår egen identitet och gör den intill förväxling och förblandning lik det sekulära samhällets värderingar och livsstilar. C S Lewis satte som vanligt fingret på den ömma punkten när han konstaterade att när den kristna människa börjar finna

”Vi har fått uppdraget att vara motståndsmän och -kvinnor i ett ockuperat land.”

älskas av alla!

”sin plats” i världen är det nog snarare så att världen funnit sin plats i henne. Vi ska försöka leva i men inte av världen, ständigt påminna om att vårt hem är någon annanstans. Vi har fått uppdraget att vara motståndsmän och -kvinnor i ett ockuperat land. Det betyder att vi inte kan slå oss till ro; då kommer den ockuperande makten förr eller senare att göra anspråk på våra tjänster.

En annan metafor för vårt uppdrag i världen som ofta använts är att vi ska söka vara samhällets salt – inte dess spegel. Det är ett svårt uppdrag att förkroppsliga. Dess förutsättning är den stora gåva som varje kristen får av Gud: hans kärlek. Utan kärleken blir den kristna ideologin hård och oförsonlig. Men utan ideologin blir kärleken slapp och kraftlös. De behöver varandra; vi behöver båda för att kunna leva i den här världen utan att livnäras av dess ideal.

När Paulus säger att den kristna människan är den friaste av alla människor syftar han på hennes unika integritet. Den integritet som, eftersom den är så dyrbar, skyddas av Gud själv. Den är dyrbar och stark men samtidigt sårbar, eftersom den ständigt utsätts för påverkan. Motståndsrörelsen är en svår bransch. Jag måste kanske lita på en chef jag aldrig har sett. Jag måste lita på att jag verkligen kämpar för den goda sidan, inte att det bara ser ut så. Men det är lätt för en liten kristen kämpe att bli förvirrad. Är det nu rätt att hålla sig med den här ståndpunkten i den här debatten? Kanske har de rätt när de säger att jag missuppfattat evangeliet? Med G K Chestertons bild är tron en vacker glaskula som, om man hanterar den varsamt, håller i tusen år men går i tusen bitar om man så bara för en kort stund är ouppmärksam. I men inte av. Den kristna människan går längs en smal men klart upplyst väg som omges av djupa diken.

STORA OCH SMÅ SYNDER

Ett dike är det sexualmoralistiska, ett annat det som i liberalismens namn förkunnar att allt är tillåtet ”bara det känns rätt”. Ett det som ständigt ojar sig över den strukturella synden men som unnar den lilla människan hennes laster. Ett tydligt exempel på denna syn framkommer i filmen Priest som tar upp många för kyrkan idag brännande ämnen. En ung präst som kämpar mot sin homosex-

ualitet kommer i kontakt med en flicka som utsätts för incest av sin pappa. En äldre präst lever i en sexuell relation med sin hushållerska och har socialistiska åsikter som han predikar för sin församling. Vid ett tillfälle talar han just om den strukturella synden; hur futtig, i jämförelse med den, verkar inte den lilla människans snedsteg. ”Skulle Gud bry sig om vad män gör med sina kukar”, frågar han retoriskt. Underförstått: medan människor svälter och storföretagen skor sig på deras bekostnad...

Men i församlingen sitter den flicka som blivit utnyttjad av sin pappa; är det inte tvärtom så att Gud bryr sig väldigt mycket om vad män gör med sina kukar? De stora perspektiven får inte spelas ut mot de små. Kärleken får inte spelas ut mot ideologin, inte heller Guds helighet mot hans barmhärtighet. Vår kallelse till helighet inkluderar båda dessa aspekter, vi kan inte (även om det är lockande) efter eget godtycke bara välja den av dem som vi finner mest tilltalande.

Kristendomen har större social än ideologisk öppenhet. Det innebär att vi inte kan ställa samma krav på våra sekulariserade vänner som på våra församlingsmedlemmar. Jag vet att detta är en tanke som är anathema i den svenska folkhemskyrkan – att göra en dylik uppdelning av människor. Vilka är vi att sätta gränsen för Guds kärlek, lyder en vanlig

”Är det inte tvärtom så att Gud bryr sig väldigt mycket om vad män gör med sina kukar?”

invändning. Man tänker sig då denna uppdelning som en värdering och inte som en realistisk beskrivning av kyrkans villkor.

Men jag tror att det är av stor vikt att vi erkänner denna gräns, såväl av praktiska som självårdsmässiga skäl. Det innebär inte, vad jag kan se, att vi utestänger någon enda människa från Guds kärlek. Vår uppgift ligger i Missionsbefallningen: Gå ut och gör alla folk till lärjungar! Att ha en människosyn som säger att ”alla människor är nog kristna egentligen, det är bara det att de inte vet om det” förefaller mig förmäten.

En annan människosyn är den som påverkats av till exempel Kyrkornas världsråds möte i Canberra 1983 och som tycker att ”det nog inte är så noga det där med Missionsbefallningen, vi lever ju under helt andra villkor nu och har fått kunskap om andra religioner, varför skulle just vi ha monopol på sanningen?”

ILLUSTRATION: Gustave Doré

Jesus var inte heller älskad av alla.

Den synen står i motsats till den förmättna men tyder inte så mycket på ödmjukhet som på dåligt självförtroende. Om man har lärt känna Gud som är kärleken, kan man då förhålla sig likgiltig? Den människosyn denna bekantskap för med sig är väl snarare: Gud gillar alla människor så mycket att han vill lära känna dem också. Och – nota bene – han finner dem värda att bekanta sig med, ja, han rentav längtar efter dem. Precis som i pre-rafaeliten William Holman Hunts målning *The light of the world* går Gud runt i världen och knackar på dörren till människohjärtan. Vad har vi i Svenska kyrkan för beredskap att berätta om denne Gud och ta emot dem som hört hans knackning?

LUCIFER INTE ORIGINELL

Även om det inte är omöjligt att vara en kristen så är det mycket, mycket svårt. Man behöver inte vara martyr för att inse det. Gud ställer krav på oss. Krav på helighet och barmhärtighet. Krav på att vi ska vara honom lika. Krav på att vi ska leva i men inte av världen. Dessa krav, som de framställs i Nya testamentet, är inte värderingar av oss som kristna utan beskrivningar av hur man lever inom förbundet. Det var samma sak under den gammaltestamentliga tiden. De tio budorden var inte villkor för förbundet utan utgjorde dess kortfattade beskrivning. Den gammaltestamentliga erfarenheten par préférence är att människan inte förmår uppfylla lagen. Hon försöker, hon misslyckas, nästan med automatik. Hade lagen gällt som villkor för förbundet hade det för längesedan varit upplöst. Men det är Gud, inte människan, som upprätthåller förbundet och ger det dess livsande.

Synden är människans medfödda strävan ut ur förbundet, ut ur Guds famn. Hon vill vara självständig, hon vill själv vara nummer ett. Lucifer är i det avseendet inte särskilt originell. Människan lär vara det enda djur som kan gråta. Den kristna människan är den enda som kan synda. Hedningen kan bryta mot den civila lagen, eller den privatmoral som han och hans familj hållit sig med, men han kan inte synda mot en Gud han inte känner eller inte är intresserad av. Gud knackar på dörren till våra hjärtan, han bryter sig inte in genom dörren med en bulldozer. Gud knackar på och vi kan välja att hörsamma knackningen eller inte. Det är det som kallas människans fria vilja och som Gud ansåg så mycket värd att han tillät världshistorien att fortgå alla hemskheter till trots. Han älskar oss tillräckligt mycket för att ge oss vår frihet. Han älskar oss på det sätt som hellre vill ha frivillig kärlek tillbaka än pliktskyldiga och halvhjärtade ömhetsbetygelser.

Därför finns det inget gott skäl till varför kristna människor skulle ha moraliska synpunkter på hur deras hedniska vänner lever. Därför är det mycket olyckligt med vår svenska statskyrkomodell som haft en tendens att reducera sig själv till en institution för moralisk uppbyggnad – bara för att under de senaste decennierna finna sig hopplöst omodern.

MOTSATSERNAS FÖRENING

Jag tänker här inte gå in på diskussionen om den kristna läran medför någon speciellt kristen etik eller inte. Jag bara observerar att den kristna moralen är en moral tänkt att praktiseras inom förbundet, inte en moral tänkt att upphöjas till allmän lag, förrän, naturligtvis, vid

tidens slut. Gud knackar på dörren till en människas hjärta och hon öppnar, kanske tveksamt men ändå. Hon kanske får ett mycket gott förstahandsintryck. Hon kanske får en storslagen och märkvärdig upplevelse som hon lever länge på och gömmer djupt inne i sig. Hon kanske säger, tveksamt men ändå, ”Ja, jag vill vara ditt barn” och han sluter henne i sin famn.

I den här situationen ger det inga meriter om vi kommer med frejdiga utrop om evig trohet. Då påminner han oss bara om Petrus. En del människor drabbas verkligen av passion medan det för andra handlar om en mer behärskad intensitet eller kanske till och med viss motvillighet. Det avgörande är inte var startpunkten var belägen utan vart vi därifrån tar vägen. Det kristna livet är en ständig övning i att inte fly bort från Guds famn, utan att tvärtom dras allt djupare in i den.

Guds stora famn utgör gränserna för förbundet, utgör det paradiset som jag inte riktigt begriper mig på och som jag därför har en tendens att vilja fly ut ifrån i samma anda som mina föregångare. Men inne i famnen, i förbundet, visar mig Gud hur han vill att jag ska leva, i det stora såväl som det lilla perspektivet. Han delar inte upp och skiljer den strukturella synen från den av mer privat karaktär.

Jag tror att Gud är lika intresserad av hur den kristne premiärministern styr sitt land som hur Solveig Persson tar hand om sina 5 dagbarn. Inget undgår hans blick som är sträng och kärleksfull på samma gång. Det som vi människor lätt får för oss är motsatser förenas hos Gud på ett kanske obegripligt men för oss underbart sätt. Vi är kallade till helighet och barmhärtighet, eftersom Gud är helig och barmhärtig. Därför är, på sätt och vis, slutstrofen i SvPs 217 olycklig: ”Vad du vill är helighet, men du är barmhärtighet.” Det är för oss, inte för Gud, det framstår som en motsats mellan de två.

Den tillfälliga otrohetsaffären och miljökatastrofen är båda exempel på tänkbara flyktförsök. Och även om Gud letar efter oss också ute i öknen är det inte där han tycker att vi ska befinna oss. Han säger inte till det lilla vilsekomna färet: Gör du som du tycker känns bäst så går jag tillbaka till kontoret så länge. Han vill att vi ska komma in i värmen, in i ljuset så att han kan plåstra om oss, ge oss mat och vaka över oss på det sätt vi behöver.

GRANNAR OCH BARN

Men hur är det då med Gud och hedningarna? Jag tänker mig det hela så här: Vi är barn i huset, Gud är vår far. Han är en god far, kanske lite sträng men mycket ömsint. Men det finns ju inte bara vårt hus. Gatan är full av hus i vilka det bor grannar till oss. Vår far är en

god granne. Han vattnar familjen Lundgrens blommor när de åker på sin årliga resa till Kanarieöarna. Han går ut med herr Hanssons tjocka tax när herr Hansson behöver gå till tandläkaren. Han kokar kaffe till kvartersrådets sammankomster och är allmänt intresserad, inte bara av sin egen familj utan av förhållandena i grannskapet. Men han har inte samma inflytande över sina grannar som han har över oss barn. Över oss barn kan han slösa sin generositet, sin godhet, all sin omsorg på ett sätt som är avsett för familjemedlemmar. Den intimitet som är förutsättningen för den goda familjen finns inte grannar emellan. Ett sådant förhållande präglas istället av respekt för varandras gränsdragningar – en sådan respekt är avgörande för grannsämjans upprätthållande.

Man respekterar sina grannar och man kan hålla av dem mycket, men i slutändan gör de ändå som de vill. De kan till och med flytta från stan utan att vi har någon rätt att bli upprörda över det. Gud älskar naturligtvis alla människor. Att Gud älskar mänskligheten är en förutsättning för att vi och våra civilisationer alls finns till.

Gud ger av sin livsande till alla människor, annars skulle det inte finnas något mänskligt liv.

Men den Guds kärlek som förändrar en människa – det är Guds kärlek till sina barn. Den speciella gåva vi får i dopet är inte Guds livsande om igen utan den helige Ande som enligt vår tro ges specifikt till alla döpta. Ofta i modern teologi framstår det som att livsanden och

den helige Ande är identiska. Det framförs dessutom som ett argument för att det inte råder någon väsentlig skillnad mellan kristna människor och hedningar(eller, för den delen, människor och djur). Och då blir kyrkans uppgift enkel. Predikan ska få människor att förstå att de har den gudomliga livsgnistan inom sig, göra dem lite bättre till mods helt enkelt, kanske också få dem att bli bättre sopsorterare. Vidare blir förutsättningarna för religionsdialog bättre.

När vi inte längre har kvar någon provocerande gränsdragning kan vi hämningslöst hänge oss åt vår öppenhet. Jesus blir i det sammahanget en ”fin människa”, en profet bland andra. Man drar då gärna fram hans odmjuka drag för att framhålla att han själv inte hade lust att sätas på piedestaler eller troner. Åsneryggen bär upp Jesu mänsklighet som verkar vara allt vi behöver. Han blir Brodern snarare än sin Faders son. Och en broder är ju, politiskt sett, så mycket enklare att förhålla sig till.

Anna Sophia Bonde (a_s_bonde@hotmail.com) är präst i Svenska Kyrkan och arbetar på en bok som undersöker förhållandet mellan tradition och förnyelse i kyrkan.